

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۳/۰۸/۱۱

پوهاند محمد بشیر دودیال

د وګر شمېرني تخنیکي اړخونه (درېیمه برخه)

مخکې وویل شول چې وګر شمېرنه یوه پیچلی پروسه ده چې د نفوسو په هکله معلومات راته چمتو کوي. دا پروسه د اداري چارو ترڅنګ؛ تخنیکي چارو ته هم اړتیا لري چې باید متخصص او مسلکي ماهر پرسونل ورته ولرو. له دې امله چې افغانستان د یو مجبوریت له مخې د لاندنیو ساده ریاضیکي طریقو او فرمولو په واسطه اټکلونه کول، خو د څلویښتو کلونو بهیر کې نور دا اټکلونه ډیر اعتبار نشي لرلای:

$$e^{rt} \times P = P_0$$

په دې فرمول کې P د پام وړ کال نفوس، P_0 د اساس کال نفوس، r د نفوسو د ودې فیصدي او t د کلونو شمیر دی. دا فرمول شاید د یوې یا دوو دورو لپاره دقیق وي، خو د ډیرو کلونو لپاره په دې هر جز کې بدلون راځي، همدا رنگه دا لاندی فرمول:

$$P_{t+m} = P_t (1+r)^m$$

$$r = \frac{1}{m} \sum \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}}$$

Where,

P_{t+m} = population at future date in time

P_t = last census taking

P_{t-1} = prior census taking

m = number historic intervals

r = rate of change

دا چې تر اوسه د مجبوریت له مخې د تخمین له مخې د نفوس معلومات نشر کیدل، اوس یې وخت دی چې د نفوسو د نړیوال صندوق، داخلی او بهرنیو متخصصینو، د اطلاعاتی وسایلو، د معارف وزارت، د کارتوګرافي اداري او د پوهنتونونو په ګډ کار سره دی مقصد ته ورسېږو. لومړنی سرشمیرنه د بنوونځیو د رخصتی پرمهال وه، چې شاګردان کورنوي وو او بنوونکو د سرشمیرونکو په توګه د سرشمیرني له ټیمونو سره کار وکړ. د کارتوګرافي اداري لازم سکېچ مپونه چمتو کړي وو، اطلاعاتی وسایلو، د روغتیا وزارت او د کورنیو چارو وزارت هم خپله برخه لرله.

د کارتوګرافي نقشو له مخې د هر ګروپ ساحه او د سرشمیرونکو لپاره د لارو، ویالو، پلونو او نورو ځایونو د موندلو کار اخیستل کېد، له نقشې او سکېچ مپ څخه استفاده د اضافه شمیرني، کم شمیرني اشتهاب او د وخت د ضیاع ستونزه له منځه وړي. د کارتوګرافي طرز دا دی چې دیموګرافران د نقشې په علایمو، وضعیت، استعمال او د هغې په رهنمایي کورنکو شفرنو، کودونو او رنگونو پوه شي او دا باید د وګر شمیرني لومړی مرحله کی دوی ته د ورکشاپونو په ترڅ کې وبنودل شي.

په دې توګه دیموګرافيکي چارې د هیواد په سرتاسر کې هر مسکوني واحد او سیمه راښيي. که چېرې ډیره لږه برخه او آن یو کور او یو House Hold هم بې شمیرني پاتي شي دا بشپړ پوښښ او Coverage نه دی، نو ځکه د دوباره شمیرني (enumeration -re) غوښتنه کوي، په دې توګه (enumeration -re) هم د وخت ضایع کول دي او هم یو مضاعف لګښت دی. د نفوسو د شمیر د صحت د معلومولو لپاره د دوباره شمیرني په پرتله Internal Consistent میتود ګټور تمامیږي. که چېرې به سیمو کې تېروتنه او د ساحې تداخل پېښ شي او د وګر شمیرني ګروپونه یو ه ساحه له شمار څخه پرېږدي، دې ته د کم شمیرني یا Under enumeration تېروتنه وايي او که

د پاڼو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څېر و لولئ

چیرې د شمیرني گروپونه یوه ساحه دوه ځلي وشمیري یا یو گروپ د بل گروپ د ساحې وگړي چې هغه بل گروپ هم شمیرلی وي، خپلو فورمو کې ډک کړي په دې صورت کې د اضافه شمیرني یا Over Enumeration تیروتنه رامنځته کیږي. نو ځکه د دې غلطیو د نه واقع کیدو په خاطر له کارتوگرافي څخه مرسته غوښتل کیږي او د هرې سیمې نقشې چمتو او د وگړ شمیرني گروپونو، سوپروایزرانو او کنترولرانو ته سپارل کیږي دغه Sketch map د جغرافیایي ټولو نښو سره یو ځای ساحه ښه روښانه کولای شي په دې توگه د دیموگرافي او کارتوگرافي دغه تخنیکي گډ کار، د وگړ شمیرني په پروسه د کار د طرز مطلوبه بڼه ده. په دې طرز کې دیموگرافانو ته د نقشې ښودنه، د نقشې درنگونو بیانول، د سکېچ میونو سپارل او د هغو په کود پوهیدنه، د علایمو استعمال او دهغو د استعمال طرز ښودنه شامله ده. دغه طرز او په هغه حاکمیت موندل د وگړشمیرني لومړی پړاو کی شامل وظایف دی.

(۱) شکل: د وگړشمیرني د گروپ غړي ځان په نقشه او ساحه پوهوی.

مور ار یاستو چې وگړشمیرنه د مخامخ مرکو له لارې او له هر Hold house څخه د مخامخ کتنې څخه چمتو کړو، لاهم نوي میتودونه لکه د ایمیل او فکس له لارې د معلوماتو ټولول نه دی ممکن شوی، نوځکه مور ار یاستو چی هر پړاو کی ځینی تخنیکي ټکی په پام کی ونیسو:

۱. له شمار څخه مخکی پړاو (pre-enumeration): په دې پړاو کی د وگړشمیرني مقدماتی چاری لکه د مناسبو تشکیلاتو رامنځته کول، د سیمه ییزو دفترنو پرانیستل، د پوښتنلیکونو طرح کول، د شمیر د روش ټاکل (دا روش به یا dejure او یا به هم defacto وی)، د پرسونلو تریننگ کول، دسکېچ میونو جوړول او په جغرافیایي نښو او علامو باندی د پرسونلو پوهول، د جغرافیایي او کارتوگرافيکی کودونو ښودنه، د کلیانو (sketch maps key) جوړول او ښودل او دی ته ورته مقدماتی چاری او د وگړشمیرني د پلان جوړول تر سره کیږي. په دې پړاو کی د شمار ساحی د نقشې پر مخ ښودل کیږي. د شمار ساحه هغه ټاکلی سیمه ده چی یوه وگړ شمیرونکی ته یی د وگړ شمیرني دنده سپارل کیږي. لکه یو کلی یا څو کوچنی کلی او په ښارونو کی د یوی ناحیې یوه کوڅه، چی د نقشې پر مخ د دغی ساحې پولې اوسرحدات ښودل کیږي (لاندی شکل د یوی ښاری ناحیې یوه نقشه ښکاره کوی).

۲ شکل: د یوی نقشې بیلگه

د پاڼو شمیرنه: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنی د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکی په څیر و لولئ

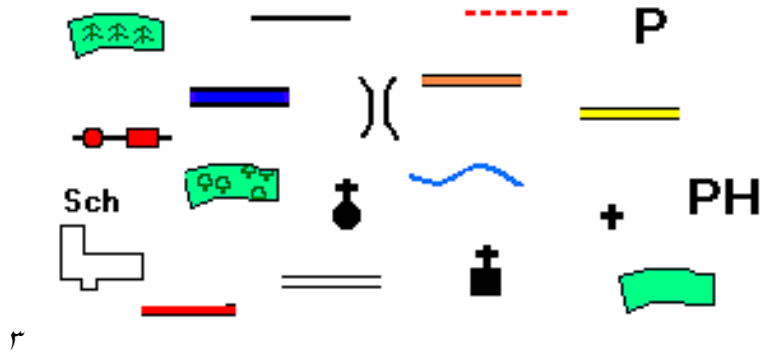
په دی توگه د پورتنیو مثالونو سره سم وگر شمیرونکی په ټاکلي وخت کې د همدې ساحې خانوار شمیري. د یوې ساحې د څو تنو وگر شمیرونکو لپاره یو کنترولر او د څو کنترولرانو لپاره یو سوپروایزر ټاکل کېږي، چې د هر یوه فورمې او لستونه یو بل سره توپیر لري. ورگړل شوي فورمې اولستونه د یوې ورځې په ترڅ کې ډک او د هماغې ورځې په پای کې د ساحې مرکز ته سپارل کېږي.

II. د شمار پړاو (Enumeration): دا د وگر شمیرني عملیاتي پړاو دی چې د لومړني پړاو په تعقیب پیل کېږي او هغه چمتووالی او پلان چې لومړني پړاو کې چمتو شوی و، په دې پړاو کې تطبیق کېږي.

III. له شمار څخه وروسته پړاو (enumeration Post): په دې پړاو کې راټول شوي ارقام تحلیل او دنشر لپاره چمتو کېږي. دې ته د ارقامو د ارزیابي او پروسس پړاو هم ویل کېږي.

د څو تنو سرشمیرونکو کار د یوه کنترولر او بیا د څو تنو کنترولرانو کار د سوپروایزرانو په واسطه څارل کېږي، چې سکېچ مپونه، کودونه او سرحداتو ټاکنه ورسره مرسته کوي. سکېچ مپ کې کوڅې، سرکونه، ناحیې، ویالې، سیندونه او نور په نښه او نومونه ورته ایښودل کېږي. سیمې باید د کود په واسطه کودبندي شي او د اوسېدو سیمې او واحدونه باید فهرست شي. د سوپروایزرانو، کنترولرانو، او وگر شمیرونکو شمیر او پوښتنلیکونو تعداد د همدې فهرستونو له مخې برابرېږي. ډکره او روښانه نقشو، کودونو او علایمو موجودیت مور سره مرسته کوي چې وگر شمیرنه پلان سره سم په ټاکلي وخت تر سره شي، دا ځکه چې په وگر شمیرنه کې وخت (timing census) ډیر مهم او حساس معیار دی. مثلاً که یو ماشوم د ټاکلي وخت له دولسو بجو یوه دقیقه وروسته زیږي، په شمیرنه کې نه راځي.

د شمیرني بنودل شوی وخت ته reference period ویل کېږي. البته د flat map په پرتله، دلته مور ته sketch map او علایم او مشخصات او د مشخصاتو کلی د ډیر ارزښت لرونکی او د وخت دضیاع مخنیوی کوونکی ده. دلته به د توپو گرافیکي علایمو، جغرافیایي کودونو، پلونو، لویو لارو، پارکونو، ښوونځیو، کلنیک او نورو نښو څو بیلگې راوړو، چې د دیموگرافانو د استعمال لپاره ترتیب شوی دی (مثال د یو خارجي هیواد دی):

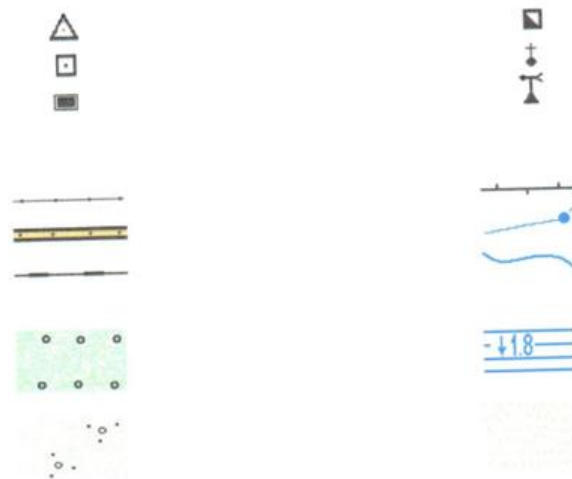
۳. شکل یو شمیر خانگري علايم

۴. شکل: د وگر شمیرونکو لپاره د لارو او سرکونو لارښود

۵. شکل د گروپ او د کنترولرانو دکار د ساحاتو تفکیک

مخصوصه اشاری (علايم legend):

دجیوډیزی شبکی
نیولمان پیلر

مواصلاتی کرینی
پوخ سرک

میوه لرونکی بڼونه او گن لوی بو تی

یوه فابریکه
دهوا پوهنی مرکز

د اوبو پایپ
سیندونه
دلدار او شار
چمنونه، ختی

دشمار له پراو وروسته، د ارقامو د تحلیل دنده لا زیاته مهمه او تخنیکي اړخ لري. دتحلیل مدیریت او تیم باید ټول را ټول شوی ارقام ترلاسه او وروسته تر هغه د هرې برخې کتگوري ځانگړو گروپونو ته وسپاري. دا هغه پراو دی چې نور نو د ساحې موظف گروپونه، شمیرونکي، کنترولران او سرگروپان پکی مسؤلیت نه لری، دا ټول مسؤلیت

د پاڼو شمیره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

د تحلیل د مدیریت دی. دوی احصائیوی وسیلو(جدول او گرافونو) په واسطه ارقام صنف بندي، تخلص او تشریح کوی.

د ارقاموله تحلیل او طبع کولو وروسته د باصلاحیته مرجع له هدایت او تائید ورسته پروسس او تحلیل شوی ارقام مربوطه دولتی، نړیوالو ادارو او دنورو اړوندو مراجعو په واک کې ورکول کیږی. د دی ترڅنګ ټول نفوس د اقتصادی مهمو سکتورنو له معلوماتوسره یوځای د مربوطه کال په احصائیوی کالنی کې نشر او رسماً اعلانیزی. UNFPA او نور نړیوال موسسات هم همدې ارقامو ته مراجعه کوي او نړیوال اعتبار ترلاسه کوي. له نېکه مرغه نړیوالی ټولنی د زریزی اهدافو کې په پرمختیایی هیوادو کې د فقر د له منځه وړلو او د اقتصادی، کلتوری او ټولنیزی پرمختیا لپاره چمتووالی بنودلی، په دی کې یو بی د دغو هیوادو د اقتصادی - اجتماعی پلانونو او د عامه پروژو د تطبیق لپاره مرستی دي، چې د دی موخي د تحقق لپاره د نفوسو د شمیر ارقامو ته ضرورت لرو. د دغې برخې د تمویل لپاره د نفوسو نړیوال صندوق مرسته کوي او د دوی په اجندا کې شامله موضوع ده.